

સલામી સવારની..

નીચલી ના, હાઇકોર્ટમાં ચૂકાદા ફરી જાય છે, सुप्रीममां से કलम-डायहा इरी वाय छे!? इायहा मजी त्राय छे 'धनिडो'ने ४, जधी रीते -तटस्थ, निष्पक्ष, न्यायना पायदा इरी षाय छे, ('सुप्रीम'मांथी सहत - रो४नुं थ्युं)

मणी महह, 'वरसाह' नामनी थर्ड पार्टीनी... (શ્રીલંકા વિજય)

पेन्शन मुद्दे यूंटणी वयनथी -મારી ગુલાંટ.. (शेटलीनी डेश्ररीवात)

ચિંતન

તાવદ્ ભચેષુ ભેતવ્યં યા વદ્વય મનાગતમ્ । આગતં તુ ભયં દુષ્ટવા પ્રહર્તવ્યમશઅશક્યા ॥ 'બુદ્ધિશાળી અને ચતુર પુરુષે, જયાં સુધી સંકટ-આપત્તિ-મુશ્કેલી આવી નથી ત્યાં સુધી - તે દૂર હોય ત્યાં સુધી તેનાથી ડરથી-ભયથી સાવધ રહેવું જોઈએ. (તેના સામના માટે, ભયથી બચાવનું આયોજન પણ કરતા રહેવું જોઈએ.) પરંતુ જયારે એકાએક, અચાનક આપત્તિ આવી જ પડે તો - વ્યક્તિ એ પોતાની સંપૂર્ણ તાકાતથી તેની સામે લડવું જોઈએ અને તેને દૂર કરવાનો અને સ્વ બચાવનો પુરેપુરો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. સાવધ નર સદા સુખી.'

સુનામી કે પૂર-વાવાઝોડા જેવા કષ્ટ અચાનક આવી પડે છે તેમાંથી બચવા સંપૂર્ણ હિંમતથી પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

કેટલાક રોગચાળા અને માનવ સર્જિત આપત્તિઓ એવી હોય છે જે આવવાની સંભાવના દેખાય તેના પહેલાં જ સ્વબચાવ માટેના શક્ય એટલા માનવીય પ્રયત્ન કરી લેવા જોઈએ. આજકાલ વરસાદ-વાવાઝોડાંની હવામાના ખાતાની સૂચના પ્રમાણે રાહત-બચાવ માટે પૂર્વ તૈયારી કરવામાં આવે જ છે.

સુવિચાર

- જીવનમાં સફળતા માટે ગુણધર્મ કર્મ અને પ્રારબ્ધનો ત્રિવેણી સંગમ થવો જોઈએ એસ. ભટ્ટાચાર્ચ
- શરમ તો ઇમાનની એક શાખા જ છે શા**હબુદ્દિન રાઠોડ**
- કોઈના અવગુણોને તું બેનકાબ ન કર...
- ઇશ્વર બેઠો છે તું હિસાબ ન કર… અમૃત**િંદ્**
- હિંસા નફરત વધારે છે અને પ્રેમ એકતા... જયા પ્રેમ ત્યાં પરમેશ્વર, જયાં નફરત ત્યાં શેતાન - હદીસ બોઘ
- કોઈકના સપના સાર્થક અને સાકાર કરવામાં નિમિત્ત બને તે માનવ, કોઈકના સપના રોળે તે દાનવ - **ડો. ચંદ્રકાન્ત મહેતા**
- પ્રપંડ પુરુષાર્થ, જેને આપણે પ્રયત્નના નામથી નવાજીએ છીએ, તેજ કિસ્મતની બાજી પલ્ટી નાખી પ્રગતિના મહેલના બુલંદ દ્વાર આપણને ખોલી આપે છે - **આચાર્ચ સુબોધસાગરજી**

(સંકલન : દીપક વી. આસરા)

ચાલો સાંભળીએ, પુસ્તક :

શિવનાદનો સાદ

બોધકથા

કોઈ પણ નાની-મોટી શોધ, રેસીપીની 'પેટન્ટ' મેળવી એનું ઉત્પાદન વિશ્વમાં વેંચાય ત્યારે તે પેટન્ટનો માલિક કરોડો કમાઈ શકે છે પછી તે યાંત્રિક શોધ હોય કે કોઈ રોગની દવા.

ડૉ. જોનાસ સોલ્ફે વર્ષો સુધી સંશોધન કરી 'પોલિયા'થી પરેશાન થતાં બાળકો માટે 'રસી'ની શોધ કરી, દવાના ઉત્પાદકો અને પત્રકારોની સભા બોલાવી, દવા બનાવવાની રીત અને એની ઉપયોગિતા સમજાવતાં કહ્યું હવે પછીના પાંચ વર્ષ પચી વિશ્વમાંથી પોલિયોનું નામનિશાન નહીં રહે..

ઉત્પાદકોને મફતમાં દવાની રીત મળી એથી ખૂબ ખૂશ થયા. હાજર રહેલા ડૉકટરોએ ડૉ. જોનાસને ખૂબ જ અભિનંદન આપ્યા.

પત્રકારોએ ડૉ. જોનાસને પૂછ્યું : આવી કિંમતી વિશ્વોપયોગી દવાનું જો તમે 'પેટન્ટ' મેળવી લીધું હોત તો તમે કરોડો-અબજો કમાઈ શક્યા હોત!

દુનિયાના દરેક ખૂણામાંથી પોલિયો નાશ પામે અને વિશ્વનું બાળક અપંગ ન થાય એ જ મારો પવિત્ર હેતુ હતો. કમાણીના ઉદ્દેશથી મેં સંશોધન નથી કર્યું...

આવા વૈજ્ઞાનિક, સંશોધક, ડૉકટરને સૌ વંદન કરીએ.

રાષ્ટ્રહિતમાં ઉપરાષ્ટ્રપતિનો સંકેત સમજવો જરુરી

ઉપરાષ્ટ્રપતિ ડૉ. હામિદ અંસારી યુનિવર્સિટીમાં કુલપતિપદ શોભાવી ચૂકેલા સુશિક્ષિત પ્રબુદ્ધ મુસલમાન છે. એમણે કોઈ પરંપગાત મુલ્લાં-મોલવીની અસર હેઠળના મુસલમાન ન જ ગણી શકાય. પરંતુ તેઓ દેશના મુસલમાનોની ગ્રાઉન્ડ રિયાલિટીથી

અલી ઝીણાથી લઈ ગુજરાતી સાહિત્યના માતબર પ્રદાન કર્યા છતાં મહદંશે ઉપેક્ષિત રહેલા લેખક મોહંમદ માંકડ સુધીના ઇસ્લામપંથીઓને કયાંક ને કયાંક એમનું 'વિધર્મી' હોવું નડ્યું છે. અલબત્ત, હિંદુઓની બહુમતી ધરાવતાં દેશમાં હિંદુ ધર્મને

તંત્રીસ્થાનેથી....

પૂરેપૂરા વાકેફ છે. તેઓ જાણે છે કે હિંદુસ્તાનનો સરેરાશ મુસલમાન લોકશાહીની તમામ અનુકૂળતાઓ છતાં દલિત કે આદિવાસી જેટલો જ પછાત રહી જવા પામ્યો છે. આ પરિસ્થિતિ કેવી રીતે સરજાઈ? દેશના ભાગલા પડ્યા તે મુસલમાનો માટે સૌથી મોટી આફત પુરવાર થઈ હતી. ધર્મના નામે અલગ દેશ માગતા મહંમદ

રાજધર્મને રાજધર્મનો દરજ્જો નથી સાંપડ્યો, અને સામાન્ય વ્યવહારમાં મુસલમાનોને પાકિસ્તાન કે બાંગ્લાદેશના હિંદુઓને નડતી સમસ્યાઓનો પણ જવલ્લે જ સામનો કરવો પડે છે, છતાં એક છૂપો દુર્ભાવ જરુર સહન કરવો પડે છે તે હકીકત નકારી શકાય એમ નથી. એમાં કદાચ એમની વધુ પડતી

રૂઢિચુસ્તતા, મૂર્તિપૂજાનો પ્રગટ વિરોધ, ખાન-પાન તથા અલગ પર્સનલ લૉ જેવી બાબતો પણ જવાબદાર હશે. આજે પણ હિંદુઓના લત્તામાં મુસલમાન માટે મકાન મેળવવું મુશ્કેલ જ રહ્યું છે. વળી શિક્ષણના અભાવે એન સવિશેષ તો ગરીબીના કારણે મુસલમાનોમાં હિંદુઓની સરખામણીએ વસતી વધારાનો દર ઊંચો રહ્યા કરે છે અને એથી બહુમતી ધરાવતા હિંદુઓ આગામી દાયકાઓ દરમિયાન એમના જ દેશમાં લઘુમતીમાં આવી જશે, એવી દહેશત પણ વ્યક્ત થતી રહે છે. હિંદુત્વવાદી સગંઠનો આ મુદ્દે ઊહાપોહ કરતાં રહ્યાં છે અને ખરું પૂછો તો કોંગ્રેસ મુસલમાનોને વધુ પડતી પંપાળે છે એવો પ્રચાર ભારતીય જનતા પાર્ટીને ફળતો રહ્યો છે. શાસનમાં

મુસલમાનોને એમની વસતીના પ્રમાણમાં ઘણું ઓછું પ્રતિનિધિત્વ સાંપડતું રહ્યું છે. વરસોવરસ એમની વસતી વધતી રહી હોવા છતાં સંસદમાં, ધારાસભાઓમાં એન સરકારી નોકરીઓમાં તેમજ ઉદ્યોગ સાહસોમાં આ કોમનું પ્રતિનિધિત્વ ઘટતું રહ્યું છે, તે હકીકત દેખીતી રીતે જ કોમના પ્રબુદ્ધ મોડવીઓને પીડાદાયક લાગે. એટલે ઉપરાષ્ટ્રપતિ જેવા ઉચ્ચ બંધારણીય હોદ્દા પર બેઠા પછી પણ પ્રો. હામિદ અંસારી એમનાં રૂટ્સ ન ભૂલે એ તો આવકારદાયક બાબત ગણાવી જોઈએ. 'ઑલ ઇન્ડિયા મજલિસે મશવંરત' જેવી સામાજિક સંસ્થાના મંચ પરથી એમણે મુસલમાનોને 'ઍટ પાર' ગણી હિંદુ બહુમતીઓને મળતા લાભો અને ગરીબ તબકાઓ માટે વ્યવસ્થાની

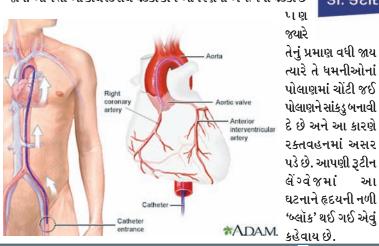
દુહાઈ દીધો હોય તો એમાં ખોટું શું છે? વળી આ સરકારની છાપ હિંદુત્વ સમર્થક હોય ત્યારે મુસ્લિમ પ્રજા પણ એમના જેવા ઉચ્ચ હોદ્દાધારી સ્વધર્મી પાસેથી એવી અપેક્ષા રાખે તે સ્વાભાવિક છે. મુસલમાનોને મેઈન સ્ટ્રીમમાં આણવાને બદલે એમને અલગ ગણવાની કે વૉટબેંક બનાવી મૂકવાની રાજનીતિના હામિદ અંસારી સાક્ષી રહ્યાં છે. એમણે સંજય ગાંધીથી લઈ નરેન્દ્ર મોદી સુધીની દિલ્હીની રાજરમત સગી આંખે જોઈ છે. એટલે એમણે આવા ઉચ્ચ હોદ્દા પર હોવા છતાં સરકારની ટીકા કરતું વિધાન કેમ કર્યું એવો સવાલ અસ્થાને છે. અંસારીએ અંસારી છે, દેશના બીજા નંબરના સર્વોચ્ચ પદ પર સત્તારૂઢ ઉપરાષ્ટ્રપતિ છે એ દિલ્હીના ઉપરાજયપાલ નજીબ જંગ નથી કે સરકાર સામે મુજરા ભરતા ફરે.

એન્જીયોગ્રાફ્રીના રિપોર્ટ પરથી હૃદય સાથે સંકળાયેલ રક્તાવાહિનીઓનું સ્ટેટસ જાણવા મળે છે

આજકાલ આપણે બહુ 'કન્સર્ન્ટ' થઈ ગયા છીએ. ખાસ કરીને આપણા સ્વાસ્થ્ય બાબતે. એમાંય ચાલીસી વટાવેલ લોકો તો પોતાના સ્વાસ્થ્ય અને તેને સીધી - આડકતરી રીતે અસરકર્તા - પરિબળો જેવા કે આહાર-વિહાર-વ્યાયામ - ઊંઘ - આદિ વિષે ખૂબ

સજાગ છે. વહેલી સવારે લોકો વૉકીંગમાં જાય, જીમમાં જાય, આહારમાં ઘી-તેલ ન લે, રોજ સુકા મેવા ખાય, કડવાણી પીવે, યોગ-પ્રાણાયામ કરે, નિયમિત પુરતી ઊંઘ લે અને રેગ્યુલર સમતાંતરે લેબોરેટરીના રીપોર્ટ્સ કરાવે - ફૂલ બૉડી ચૅકઅપ કરાવે.

આજકાલ આ ચૅકઅપમાં એક રિપોર્ટ બહુ અગત્યનો થઈ ગયો છે અને લોકોને તેની ચિંતા પણ હોય છે. એ છે લિપીડ પ્રોફાઈલ. એટલે કે કૉલેસ્ટેરોલના રિપોર્ટ. જો કોલેસ્ટેરોલ વધારે આવે તો ઘડી - બે ઘડી ચિંતા થઈ જાય. આમ તો આ કોલેસ્ટેરોલ ઘટકો કોષ આવરણના અગત્યના ઘટકો છે

આ બ્લોકેજ છે કે નહિ, અથવા તો કેટલું છે એ જાણવું હોય તો…? એ જાણવા માટે કરવી પડતી - પ્રક્રિયા એટલે એન્જીયોગ્રાફી. આમ તો એન્જીયોગ્રાફી શરીરની કોઈ પણ ધમની-શીરાના બ્લોકેજને જાણવા માટેનો ટેસ્ટ છે પણ મુખ્યત્વે હાર્ટ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

એન્જીયોગ્રાફીની પ્રક્રિયા જોઈએ તો આ પ્રક્રિયામાં દર્દીને લોકલ એનેસ્થેસીયા આપવામાં આવે છે. (સંપૂર્ણ બેભાન કરવાની જરુર નથી) ત્યારબાદ ધમનીમાં કેથેટર નાખવામાં આવે છે. આ કેથેટરને એક્સ-રે વડે દિશાસુચન કરાવી ધીમે-ધીમે હૃદયની નજીક લઈ જવામાં આવે છે. ત્યારબાદ અમુક પ્રકારની ડાઈ રક્ત સાથે મિશ્રિત કરવામાં આવે છે અને તેના સંખ્યાબંધ ફોટા (X-RAY, CT) લેવામાં આવે છે. જેથી હૃદય સાથે સંકળાયેલ રક્તવાહિનીઓનું એક પિકચર ખડું થાય છે. આ પિકચરને જોતાં બ્લોકેજ કે બીજી કોઈ તકલીફ અંગેનો ખ્યાલ આવે

ते જाते नय ડો. કેદાર ઉપાધ્યાય પા શ જયારે તેનું પ્રમાણ વધી જાય ત્યારે તે ધમનીઓનાં પોલાણમાં ચોંટી જઈ પોલાણને સાંકડુ બનાવી દે છે અને આ કારણે રક્તવહનમાં અસર

'બ્લૉક' થઈ ગઈ એવં

પહેલું સુખ

શું છે ઍન્જીયોગ્રાફી

આમ, તો આ પ્રક્રિયા પેઈનફૂલ નથી… એનેસ્થેસીયા હેઠળ કરવામાં આવતી હોવાથી થોડા સમય હોસ્પિટલમાં રોકાઈ વ્યક્તિ ઘરે જઈ શકે છે.

એન્જીયોગ્રાફીના રિપોર્ટ પરથી હૃદય સાથે સંકળાયેલ રક્તાવાહિનીઓનું સ્ટેટસ જાણવા મળે છે. જો બ્લોકેજ હોય તો તેને આનું ષંગીક પ્રક્રિયાઓ જેવી કે એન્જીયોપ્લાસ્ટી અથવા તો બાયપાસ સર્જરી કરાવવા અંગેનો વિકલ્પ કાર્ડીયોલોજીસ્ટ આપતા હોય છે. જો બ્લોકેજ સામાન્ય હોય તો તે દવાઓ તેમજ આહાર નિયંત્રણ આદિથી ધીમે-ધીમે રિ-

શિવભૂમિનો સાદ વાંચ્યા પછી મારા મનમસ્તિષ્કમાં કૈલાશ-માનસરોવર, શ્રીખંડ-કૈલાશ, મણિ મહેશ અને બાબા અમરનાથની યાત્રા શબ્દચિત્રો અને કેમેરાને ઝડપેલા પ્રત્યક્ષ દેશ્યો એવા છવાઈ ગયા છે, યોગેન્દ્રરાય વિકટ પરિસ્થિતિમાં મુકાય જાય છે સદર યાત્રા બાબતે એક લાંબો લેખ લખાયા પછી પણ મન ધરાતું નથી

શિવભૂમિનો સાદ વાંચ્યા પછી મારા મનમસ્તિષ્કમાં કૈલાશ-માનસરોવર, શ્રીખંડ-કૈલાશ, મણિ મહેશ અને બાબા અમરનાથની યાત્રા શબ્દચિત્રો અને કેમેરાને ઝડપેલા પ્રત્યક્ષ દેશ્યો એવા છવાઈ ગયા છે, સદર યાત્રા બાબતે એક લાંબો લેખ લખાયા પછી પણ મન ધરાતું નથી. હજુ કેટલીય વધુ વાતો તમારી સમક્ષ મૂકતા મન તત્પર થઇ ગયુ છે.

ઉક્ત યાત્રાઓ દરમિયાન લેખિકાએ જોયેલા અદ્ભૂત દેશ્યો પૈકીના કેટલાકની વાત આપણે ગયા લેખમાં કરી હતી. આવા મનમોહક વર્ણનો લગભગ બધા જ

પ્રકરણમાં આલેખવામાં આવ્યા છે. યાત્રાનો પુરેપુરો આનંદ માણવા માટે આપે આ પુસ્તકના પહેલા પાનાથી છેલ્લા પાના સુધી લેખિકાની સાથોસાથ ચાલવું જ પડશે. મનસુખ સલ્લાએ, ગ્રંથપાક્ટ્ય દિને, પુસ્તકની ખાસ વિશેષતાઓ અંગે વિગતવાર તથા પ્રકરણવાર વાત કરી હતી. એ

બધી વાતો, મનસુખભાઇ તેમનો લેખ કયાંક પ્રગટ કરશે ત્યારે વાંચવા મળશે. પરં<u>ત</u> અત્યારે મારા મનમાં કેટલાક એવા ભાવ પ્રગટ થઇ રહ્યા છે, એવું ય કશુંક તો પ્રવાસ વર્શનોમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હોત તો આ પુસ્તક પ્રવાસગ્રંથોમાં અદ્વિતિય પુરવાર થઈ શક્યું હોત.

લેખિકાએ બધી જ યાત્રાઓ દરમિયાન કયાંક ઘોડે બેસવાનું પસંદ કર્યું નથી. બધે તેમણે ચાલતા જવાનું જ સ્વીકાર્યું છે. એમાંય વળી મોટેભાગે ઝડપથી ચાલતા હોવાથી, તેઓ હંમેશા સૌથી આગળ અને એકલા જ હોય છે. એકલો રાહગીર બાજુમાં કોઈ સહયાત્રી નહીં હોવાથી મોટેભાગે મન સાથે જ ગુફ્તેગુ શરુ કરી દે છે. આવી થોડીક વાતચીત તેમણે શબ્દબદ્ધ કરી જ છે. કાલી ગંગા સાથેનો સંવાદ કેટલો સરસ છે? આવી જ થોડીક વાતચીત તેમણે પોતાની

યાત્રામાં જ પાર્વતીબાગ તરફ જતાં અર્ધવર્તુળાકાર મેઘધનુષ જોઈને બાળસહજ રોમાંચ અનુભવે છે. ખરી ચરમસીમા તો લેખિકા અને કીર્તિકાબહેનને સાધુઓના ટેન્ટમાં ટૂંટિળું વાળીને ઊલટસૂલટ સૂઈ રહેવું પડે છે ત્યારે આવે છે. આ સમયે અને ખરેખર સવારે તેમના મનમાં વિવેકાનંદના વારસાદર પ્રત્યે કેવો આદરભાવ પ્રકટ્યો હશે તેની આછીપાતળીય ઝલક આપી હોત તો…

આમ કુમારપાળ દેસાઈએ 'યાત્રાનો ઉત્સવ'માં લખ્યું છે કે 'આ પ્રવાસ વર્શનમાં હજી લેખિકાના આંતર-અધ્યાત્મ-અનુભવોનો વિશેષ પુટ ચડ્યો હોત તો વિશેષ આનંદ

> થાત.' આ કથન સાથે હું શતપ્રતિશત્ સંમત છું. પ્રજ્ઞાબહેનને વાદળદળ શબ્દ ખૂબ ગમતો હોય એવું લાગે છે. વારંવાર આ શબ્દ વપરાય છે. પંરતુ પર્વતની ટોચે બેઠેલા કોઈ વાદળજૂથનો એક પણ ફોટોગ્રાફ નથી. વાદળછાયું આકાશ હોય તો ફોટોગ્રાફી સારી થતી નથી એટલે કદાચ આવો સીન ઉપલબ્ધ નહીં

જે 'નથી' તેની યાદી કરવાની પદ્ધતિ સારી નથી. તેને નકારાત્મક પાંચ શિવભૂમિની યાત્રાનો અદ્ભૂત આનંદદાયક અહેવાલ અને સાથોસાથ સુંદરતમ્ છબીઓનો ઉપહાર રૂા. ૩૦૦માં પ્રાપ્ત થતો હોય તો એ કંઈ મોંઘો સોદો ના કહેવાય. મેં સ્વયં ખુબ આનંદ સાથે આખી યાત્રાઓ માણી છે, આપને પણ આનંદ ક્ષણો ગુમાવવી પાલવે તેમ નથી.

આ પુસ્તક પાર્શ્વ પ્રકાશને પ્રસિદ્ધ કર્યુ છે. તેમાં કુલ ૩૪૦ પૃષ્ઠ પૈકી ૪૦ તો સુંદર ૨ગીન ફોટોગ્રાફ્સ છે, જે આ પુસ્તકનું દસ્તાવેજી મૂલ્ય વધારી દે છે. વધુમાં આ વિષયમાં લખાયેલા અન્ય પુસ્તકોનું તો એક આખું પ્રકરણ છે. તે તથા અન્ય એક પ્રકરણમાં આપેલી કૈલાસ-માનસરોવર ભૂમિની ઐતિહાસિક-પૌરાણિક-ભૌગોલિક વિગતો યાત્રારસિક જિજ્ઞાસુઓને ભર્યાભર્યા કરી દે તેવી છે. પવિત્ર શ્રાવણ માસમાં આ પુસ્તક મેળવી પાંચ શિવભૂમિ યાત્રાનો લ્હાવો જરુરથી લેશો એવી અમને શ્રદ્ધા છે.

> प्रभु तारा डुंगर यडतां यडतां अमने हांइ यड्या रे दोदा! प्रभु तारे भारग प्हाडने पाशां समने जूज नड्या रे तोत! લીલી લીલી વનરાજીમાં શેની ત્રાડો પડે રે લોલ! ખડખડ પડઘા પડતા એવા કે જાણે પ્હાડો પડે રે લોલ! સમસમ વાયુ એવો વાતો કે અંગે ટાઢચું ચડે રે લોલ! पोरो जावा જरीङ जेठा तो पूंठे जाडू पडे रे लोल! **जरमर वरस्या सेवा मेह डे नहीयुं गांडी थर्घ रे लोत!** छतछण थाती टूटी न्हेरो डे प्रथमां आडी थर्घ रे तोत! કોણે પગમાં પૂર્યું સીસુ કે પગનાં ખંભા થયા रे લોલ! मननी मित जहु मुंजाणी हे ६८ता जंडा थया रे लोल! ચડતા-પડતા ડુંગર ચડતાં મંદિર આવી પૂગ્યા રે લોલ! हलडां - डूलडां थर्घ पारेवा, दर्शन - दाशा यूग्या रे तोत! प्रभु तारा डुंगर यडतां यडतां अमने हांइ यड्या रे दोदा! प्रभु तारी अभीयस नक्से पडतां तनना ताप रज्या रे सोस!

કવર થઈ જાય. આ બધી પ્રક્રિયાઓ અંગે જોઈશું આવતા અંકે... શૅરનાં ધંધામાં ખોટ જાય છે અને એક વખતના કર્ણરાજા

ભાવનગર શહેરના પોંશ એરિયા એવા વાઘાવાડીમાં યોગેશ્વરાય ભવ્ય બંગલો ધરાવે છે. આજે એમના મિત્રો તેમની સાથે હરિદ્વાર, ગંગોત્રી, યમુનોત્રી, કેદાર, બદ્રીનાત તેમજ પશુપતિનાથની તિર્થયાત્રામાં સામેલ થવા આગ્રહ કરી રહ્યા છે. કારણ કે, યોગેન્દ્રરાય અને મિત્રો આવી રીતે ઘણાં સ્થળોએ ફરેલાં છે. પુત્ર રશ્મી તથા પુત્રવધૂ રેખાનો આગ્રહ છે કે બેંકોની લીધેલી લોનના હપ્તા ભરાયા નથી તેથી બેંકોની નોટીસો આવે છે, લેણદાર સવાર-સાંજ ઉઘરાણી કરતાં રહે છે, વળી મિત્રો સગાસંબંધીઓ- સલવાયેલાં નાણાં પરત કરવા તકાજો કરતાં હોય છે. તેવી પરિસ્થિતિમાં તિર્થયાત્રાએ જતાં, ઘરે જ ભગવાનનું નામ લેવા સમજાવી રહ્યા છે.

આમાં યોગેન્દ્રરાયનો એક સમય હતો. ભાવનગર શહેરના પ્રખ્યાત શૉપિંગ સેન્ટર માધવ કોમ્પલેક્ષમાં શૅર અને મની લોન્ડરીંગની વિશાળ ઓફીસ હતી જેમાં દસેક જેટલા માણસો યોગેન્દ્રરાયનો પડતો બોલ ઝીલતા હતા. સફેદ તથા સ્વચ્છ વસ્ત્રોમાં હંમેશા રહેનાર યોગેન્દ્રરાય જયારે રસ્તા ઉપરથી પસાર થતાં, ત્યારે તેમને પહેલાં જવા માટે રસ્તો કરી આપવામાં આવતો. ઓફિસે આવ્યા પછી, ધૂપ-દીવા કર્યા પછી જ ઓફિસનું કામ શરું થતું હતું. ત્યાર પછી લોન વિગતે લેવા માટે આવેલ પત્રો/અરજીઓની વિચારણા કરવામાં આવતી અને તે અંગે સ્વયં યોગેન્દ્રરાય નિર્ણય લેતાં અને યથાશક્તિ તેઓ આવી રીતે આવેલ/મળેલ અરજદારને રકમની વહેંચણી કરતાં. આવો નિત્યક્રમ યોગેન્દ્રરાયનો હતો.

એક વખત, આવી રીતે આવેલ અરજીઓ/પત્રોમાંથી એક યુવક નામે દર્પણનો પત્ર વાંચી તેમને આશ્ચર્ય થયું. લખનારે લખ્યું હતું કે મારે આગળ અભ્યાસ માટે ફક્ત રૂપિયા ત્રણ હજારની જરુર છે. મને બેન્કમાંથી લોન મળે હું રણછોડરાયના સોગંધ સાથે પરત કરીશ. પત્ર વાંચી તે યુવકને બોલાવવા માટે યોગન્દ્રરાયે તેના મુનિમને આદેશ કર્યો, તદાનુસાર યુવક દર્પણ હાજર થયો, વાતચીતમાં દર્પમે તેમની મુશ્કેલી જણાવી કે પિતા બિમાર છે તેમની દવા વિગેરેના બિલો જ એટલાં બધાં આવે છે કે આગળ અભ્યાસ માટે ફી ભરવાની મુશ્કેલી પડે છે તેથી ફક્ત રૂપિયા ત્રણ હજારની માગણી... ઉપરાંત અટકી જાય છે. યોગેન્દ્રરાય અટકી જવાનું કારણ પુછે છે. ત્યારે દર્પણ જણાવે છે કે મારી શક્તિ હાલમાં નથી પરંતુ હું મારા પિતાને

યાત્રા કરવાનું વિચારી રહ્યો છું તેથી જો બીજા ત્રણેક હજાર મળે તો પિતાજી યાત્રાએ જઈ શકે. આ સાંભળી તથા દર્પણે રણછોડરાયના સોગંધ ખાઈને રકમ પરત કરવાનું જણાવ્યું છે તેથી છ હજારને બદલે આઠ હજારની લોન યોગેન્દ્રરાય આપે છે.

સમય પસાર થતો જાય છે અને યોગેન્દ્રરાય ઉપર આભ તૂટી પડે છે. શૅરનાં ધંધામાં ખોટ જાય છે અને એક વખતના કર્ણરાજા યોગેન્દ્રરાય આજે વિકટ પરિસ્થિતિમાં મુકાય જાય છે. બેંકની નોટીસો લેણદારના સવાર-સાંજ ફેરા વિગેરેથી યોગેન્દ્રરાય પરિવાર મુશ્કેલીમાં છે, તે દરમિયાન દર્પણને બેન્કમાંથી લોન મળી હોવાથી, તેને યોગેન્દ્રરાય આપેલ લોન, વ્યાજ સાથે પરત કરે છે તેથી યોગેન્દ્રરાયને થોડી રાહત રહે છે

પરિસ્થિતિ જયારે બગડે છે, ત્યારે ચારેબાજુએથી મુશ્કેલીઓ મોઢું ફાડે છે, ઘરના પણ હડધૂત કરે છે. રોજ પુત્રવધૂના મહેણાં-ટોણા સાંભણવા પડે છે તેનાથી બચવા માટે યોગેન્દ્રરાય નજીકમાં આવેલ શિવાલયના દર્શનાર્થે રોજ સાંજના નિકળે છે. મંદિર પાસે બેસતાં ભિખારીઓ પણ યોગેન્દ્રરાય પાસેથી કશુંક મળશે તેવી આશા રાખતાં, પરંતુ યોગેન્દ્રરાયની આર્થિક પરિસ્થિતિને લીધે ફક્ત આશીર્વાદ આપી પાછા ફરે છે. મંદિર બહાર બાંકડા ઉપર બે ચાર મિત્રો સાથે પ્રવાસની વાતો થતી હોય છે. તેવામાં એક કાર આવે છે તેમાંથી એક યુવક ઉતરી, મંદિરમાં દર્શન કરવા જાય છે. દર્શન કર્યા પછી બાંકડે થતી વાતચીત સાંભળી, યોગેન્દ્રરાયને તુરત જ યુવક ઓળખી જાય છે, આ યુવક બીજો કોઇ નહિ પરંતુ વર્ષો પહેલાં અભ્યાસ માટે તથા તાે પિતાને તિર્થયાત્રા કરાવવા માટે યોગેન્દ્રરાયે લોન આપેલ તે યુવક દર્પણ હતો. તેને ઉચ્ચ હોદ્દા ઉપર નિમણૂંક મળતાં ભાવનગર શહેરમાં સેટલ થયેલ છે. દર્પણ બાંકડા પાસે આવી, યોગેન્દ્રરાયને પગે લાગે છે. અને ઓળખાણ આપે છે કે વર્ષો પહેલાં આપેલ આપની લોનને લીધે હું આગળ ભણ્યો, પિતાશ્રીને યાત્રા કરાવી અને આજે ભાવનગર શહેરની એક કચેરીમાં ઉચ્ચ હોદ્દા ઉપર કાર્ય કરી રહ્યો છું. આપનો હું ઋણી છું તેથી આ રૂપિયા વીસ હજારનો ચેક આપું છું. તે આપની તિર્થયાત્રા માટે તેમજ બીજા વધે તે પરચુરણ ખર્ચ માટે સ્વીકારશો. રકમ મળતાં યોગેન્દ્રરાય બે દિવસ પછી યાત્રાએ પ્રસ્થાન કરવાની તૈયારીમાં પડી જાય છે. યાત્રા જયાંથી શરુ થવાની હતી તે બસના સ્થળે, દર્પણ તેની પત્ની સાથે આવે છે. પોતાની પત્નીની ઓળખાણ યોગેન્દ્રનાયને કરાવે છે. આ સમયે દર્પણના પત્ની ઘણાં જ નરમાશ સાથે જણાવે છે કે દર્પણને આપની સહાય ન મળી હોત તો આજે આ સ્થિતિમાં ન હોત. અમે આપના ઋણી છીએ. આ સાથે મેં ઘરે બનાવેલ સુકો નાસ્તો સ્વીકારો જે આપને પ્રવાસમાં ઉપયોગી થશે. બસ ઉપડવાનો સમય થતાં, દર્પણ તેમજ તેની પત્ની 'જય રણછોડ' ના નાદ સાથે ઉષ્મા ભર્યું પ્રસ્થાન યોગેન્દ્રરાય તેમજ તેમના મિત્રોનો કરાવે છે.

